

LAKI SOTE- TIETOJEN TOISSIJAISESTA KÄYTÖSTÄ

Mitä se tarkoittaa? Mikä
muuttuu? Mikä mahdollistuu?

Dobit seminaari 29.8.2018

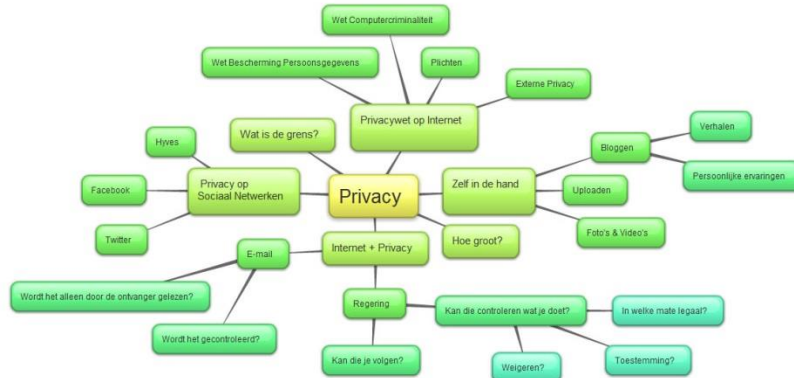
23.8.2018

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

MIKÄ ON HENKILÖTIETO?

- Luonnollista henkilöä koskeva tieto
- Nimi, henkilötunnus ... (suorat tunnisteet)
- Kaikki tieto, joka on liitettävissä yksittäiseen henkilöön
- Myös pseudonymisoitu, koodattu tieto

MIKÄ EI OLE HENKILÖTIETOA?

- Tieto, jota ei voi yhdistää yksilöön
 - Ei koodiavainta
 - Ei pystytä tunnistamaan yksilöä esim. yhdistelemällä aineistoja
 - Anonymisoitu tieto, tilastotieto
- Esim. isoja tietomassoja kertyy koneista, prosesseista, järjestelmistä
 - Ei liitettävissä tiettyyn henkilöön
 - Esim. hissien huoltotarve

MIKSI DATASTA JA HENKILÖTIEDOISTA PUHUTAAN NYT?

- Tietoja pystytään keräämään enemmän, tehokkaammin ja monipuolisemmin
 - Mobiililaitteet, pelit, kamerat, isot tietojärjestelmät
- tietojen jalostaminen, myynti ja vaihto
- Tietoja pystytään käsittelemään, yhdistelemään, hyödyntämään (ja väärinkäyttämään) tehokkaammin
- Uudet teknologiat tarvitsevat isoja datamassoja (bigdata)
- Uusi ilmiö – ymmärrys/sääntely on vielä vajavainen

Yksityisyyden suoja ei ole uusi asia

- **YK Kansainvälinen ihmisoikeussopimus**

17 artikla

1. Kenenkään yksityiselämään, perheeseen, kotiin tai kirjeenvaihtoon ei saa mielivaltaisesti tai laittomasti puuttua eikä suorittaa hänen kunniaansa ja mainettaan loukkaavia hyökkäyksiä

- **Euroopan ihmisoikeussopimus**

8 artikla: Oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämän kunnioitusta

Jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiinsa ja kirjeenvaihtoonsa kohdistuvaa kunnioitusta.

- **Suomen perustuslaki**

2 luku Perusoikeudet: 10 § Yksityiselämän suoja

Jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu.
Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla.

EU TIETOSUOJA-ASETUS

- Uudistuksen päätavoitteina
 - Vahvistaa yksilön henkilötietojen suojaa ja yksilön oikeuksia
 - Edistää tietojen liikkumista jäsenvaltioiden välillä

Tietosuoja-asetus:

http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2016.119.01.0001.01.FIN&toc=OJ:L:2016:119:FULL

LAINSÄÄDÄNTÖ MUUTTUU SUOMESSA

LAINSÄÄDÄNTÖ MUUTTUU

- Tietosuoja-asetus 05/2018
- Kansallinen tietosuojalaki tulossa (tavoite 2018)

- Tietosuojan lisäksi paljon uutta lainsäädäntöä
 - sote-toimialalla esim.:
 - Sote lainsäädännön uudistus
 - biopankki- ja genomilainsäädäntö
 - **sosiaali- ja terveystietojen toissijaista käyttöä koskeva laki (toisiolaki)**
 - Asiakastietolaki

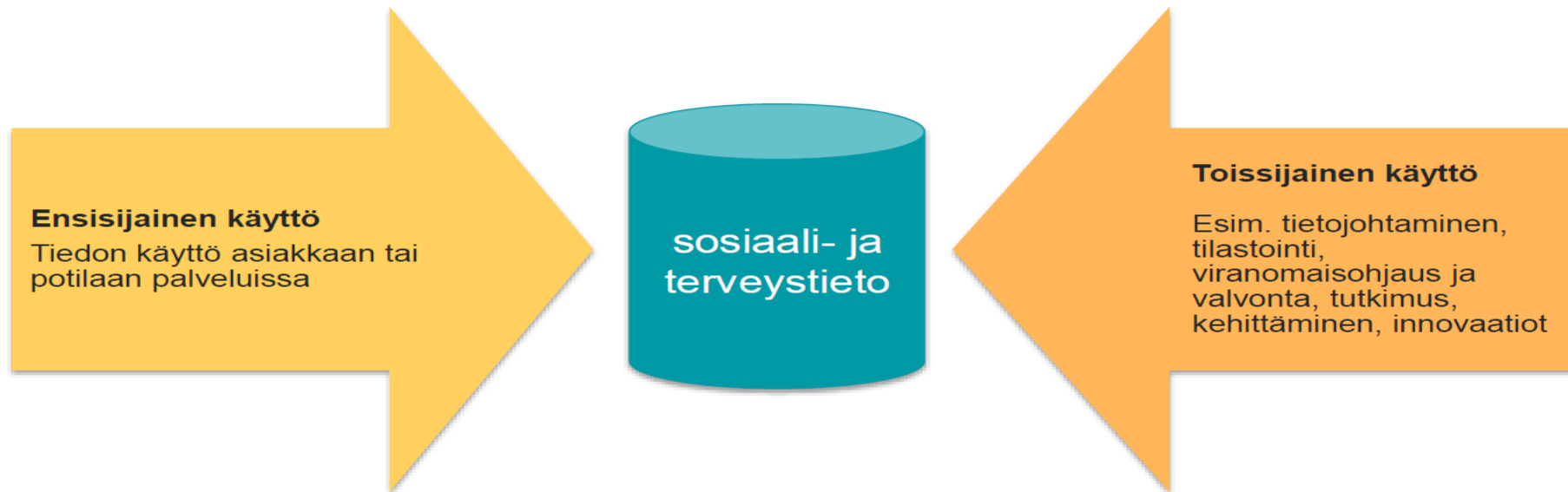
TOISIOALAKI:

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI SOSIAALI- JA TERVEYSTIETOJEN TOISSIJAISESTA KÄYTÖSTÄ (HE 159/2017 VP)

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

HENKILÖTIETOJEN ENSISIJAINEN JA TOISSIJAINEN KÄYTTÖ – MITÄ NE OVAT?

LAKIEHDOTUS: LAKI SOTE-TIETOJEN TOISSIJAISESTA KÄYTÖSTÄ (”TOISIALAKI”)

- Taustaa: Suomessa korkealaatuiset ja laajat tietovarannot
 - Esim. THL:ssa, Kelassa, Väestörekisterikeskuksessa
 - Hyödyntäminen on ollut hankalaa
- Tavoitteena: sosiaali- ja terveystietojen tehokas ja tietoturvallinen hyödyntäminen yksityisyyden suojaa kunnioittaen
 - Kyse on arkaluontoisista henkilötiedoista
- Tilanne: Lainsäädäntöehdotus on viranomais- ja eduskuntakäsittelyssä
 - Voimaantulon aikataulu ja lain sisältö tarkentuu

MITÄ SE TARKOITTAÄ, MIKÄ MUUTTUU?

- Toisio lain myötä viranomaisrekistereissä olevat tiedot ovat tehokkaasti ja tietoturval lisesti hyödynnettävissä
- Sote-tietojen käyttö toisiotarkoituksiin on edelleen luvanvaraista
- Tulevaisuudessa lupa yhdeltä luukulta (nopeus, selkeys, varmuus)
 - Yksi yhteinen lupa useamman viranomaisen aineistoihin
 - Sähköinen haku-/lupaportaali
 - Kuvaukset aineistoista (metadata)
 - Lupaviranomainen perustetaan THL:n yhteyteen

Miten luvat ja tieto saadaan?

MIKÄ MUUTTUU?

- Tietoturvallinen käyttöympäristö
 - Tiedot on käytettävissä tietoturvallisessa ympäristössä, jota ylläpitää lupaviranomainen
 - Tietojen eheys ja alkuperä varmistetaan
 - Käyttäjät tunnistetaan luotettavasti
 - Käsittelyn mahdollista teknisesti erilaisin tavoin ja käyttöympäristöön pääsy eri paikoista.
- Poikkeustapauksissa henkilötietoja voidaan luovuttaa ”ulos”
 - Edellytyksenä on, että ympäristö täyttää laissa säädetty tietoturvan (korkean) taso ja on olemassa tietoturvan arviointilaitoksen todistus vaatimusten täyttymisestä

MIKÄ MUUTTUU?

- Tietojen käyttötarkoitukset

Taustaa: EU tietosuoja-asetus, resitaali 159:

”Henkilötietojen käsittelyä tieteellisiä tutkimustarkoituksia varten olisi tämän asetuksen soveltamista varten tulkittava laajasti niin, että se tarkoittaa myös teknologian kehittämistä ja esittelyä, perustutkimusta, soveltavaa tutkimusta ja yksityisin varoin rahoitettua tutkimusta. ...”

Toisiolaki täydentää EU tietosuoja-asetusta, joka tuli sovellettavaksi 05/2018.

MIKÄ MAHDOLLISTUU?

- Tietojen käyttötarkoitukset
 - tilastointi;
 - tieteellinen tutkimus;
 - kehittämis- ja innovaatiotoiminta;
 - opetus;
 - tietojohdaminen;
 - sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisohjaus ja –valvonta sekä viranomaisen suunnittelu- ja selvitystehtävä.

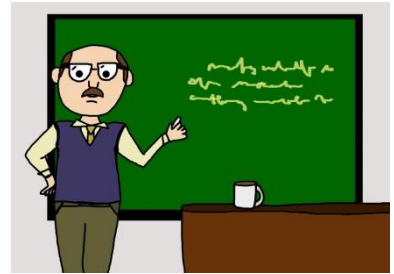
MIKÄ MAHDOLLISTUU?

■ Kehittämis- ja innovaatiotoiminta

- tavoitteena on kehittää uusia tai merkittävästi parannettuja tuotteita, prosesseja tai palveluja
- ei edellytä, että toteutettaisiin tieteellisen tutkimuksen menetelmin
- edellytyksenä on rekisteröidyn suostumus taikka se, että henkilötiedot anonymisoidaan ennen niiden luovutusta.

MIKÄ MAHDOLLISTUU?

▪ Opetus

- **opetusaineistojen valmistamiseksi** sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiksi opiskelevien opetukseen, jos se on välttämätöntä opetuksen tarkoituksen toteuttamiseksi.
 - Edellytyksenä on lisäksi käyttö lupa.
- Tunnisteellisina tietoja saa käyttää **opetustilanteissa** kuitenkin vain, jos opetusta ei voida toteuttaa anonyyminä käsiteltävän tapauksen harvinaislaatuisuuden, opetuksen luonteen tai muun vastaavan syyn vuoksi.

MIKÄ MAHDOLLISTUU?

▪ Tietojohtaminen

- Tietoja saa käsitellä palvelutoiminnan tuottamista, seurantaan, arviointia, suunnittelua, kehittämistä, johtamista ja valvontaa varten.
 - Sosiaali- tai terveydenhuollon palvelunantajalla itsellään on oikeus käsitellä ja yhdistellä tunnisteellisesti asiakastietoja, jotka ovat syntyneet sen omassa toiminnassa tai ovat sen omiin rekistereihin tallennettuja, jos se on välttämätöntä
- Tietoja saa käsitellä palvelutoiminnan taikka palveluketjujen arviointia, suunnittelua tai kehittämistä varten, kun tarpeen verrata omaa toimintaa muiden palvelunantajien toimintaan
 - tietoja lupaviranomaiselta anonymisoituna

LINKKEJÄ

- Toisiolaki:
https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasi/Sivut/HE_159+2017.aspx
- Henkilötietojen käsittelystä:
<https://tietosuoja.fi/etusivu>
- Tietosuoja-asetus:
https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2016.119.01.0001.01.FIN&toc=OJ:L:2016:119:FULL